



پژوهشکده‌ی آمار

جمهوری
سازمان برنامه و بودجه کشور



مرکز آمار ایران

حساب‌های ملی آموزش سال ۱۳۹۶

مجری:

ایوب فرامرزی

همکاران:

جواد حسین‌زاده

سعید طاهری

محمد غلامی

شیرین جعفری

بنفشه نجفی

فاطمه طالبی

مرضیه مبارکی

عبدالحمید حقیقی

گروه پژوهشی آمارهای اقتصادی

پاییز ۱۳۹۹

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

کد شناسه: RP-9923

عنوان: حساب‌های ملی آموزش سال ۱۳۹۶

مجری: ایوب فرامرزی

همکاران: جواد حسین‌زاده، سعید طاهری، محمد غلامی، شیرین جعفری، بنفشه نجفی، فاطمه طالبی، مرضیه مبارکی، عبدالحمید حقیقی

گروه پژوهشی: آمارهای اقتصادی

تاریخ انتشار: پاییز ۱۳۹۹

نوبت انتشار: اول

طراح جلد: حمید عابدی

صفحه‌آرا: نجمه ناظریان

❖ حق مالکیت معنوی این طرح پژوهشی متعلق به پژوهشکده‌ی آمار است و نقل مطالب فقط با ذکر مأخذ مجاز است.



پژوهشکده‌ی آمار

جمهوری اسلامی ایران
سازمان برنامه و بودجه کشور



مرکز آمار ایران

تهران، خیابان دکتر فاطمی، خیابان باباطاهر، خیابان سرتیپ فکوری، شماره‌ی

۱۴۵

۰۲۱ ۸۸۶۳۰۴۴۰-۳

www.srtc.ac.ir

پیش‌گفتار

شناخت بخش آموزش از جهات زیادی مورد توجه پژوهشگران و سیاست‌گزاران است. آمار این بخش موجب درک بهتری از محرکه‌های رشد اقتصادی و عملکرد نیروی بازار و ارزیابی بلندمدت پایداری مسیر توسعه یک کشور می‌شود. درحالی‌که اهداف فوق‌تاکیدی بر اهمیت سنجش دقیق این حساب است، مباحث جدید توسعه‌ای منجر به معطوف شدن توجه به نحوه توزیع درون‌بخشی این حساب و سهم آن در تولید ناخالص داخلی گردیده است.

کارهای مطالعاتی بسیاری در مورد نقش آموزش و سرمایه انسانی به عنوان عامل محرک پیشرفت اقتصادی و اجتماعی جوامع مختلف صورت گرفته است. بدیهی است هرگونه کار مطالعاتی بدون داشتن پشتوانه اطلاعاتی آماری، می‌تواند مورد نقد و چالش‌های بسیاری قرار گیرد. سنجش و اندازه‌گیری دقیق این بخش با چالش‌های مفهومی و عملیاتی مهمی مواجه بوده است که تحقیق حاضر سعی کرده است تا راه‌حل‌های مناسبی برای آنها پیدا کند. این کار مطالعاتی به سفارش امور آموزش و پرورش عمومی و فنی و حرفه‌ای سازمان برنامه و بودجه کشور و توسط پژوهشکده آمار و مرکز آمار ایران برای پاسخگویی و برآورده ساختن نیازهای علمی جامعه، مراکز پژوهشی و نیز دستگاه متولی انجام گرفته است.

بخش مهمی از آمارهای محصولات و خدمات آموزش در چارچوب نظام حساب‌های ملی ایران در این حساب اقماری جمع‌آوری گردیده است، که این اطلاعات می‌تواند ابزار تحلیلی مناسبی برای تحقیق در اختیار محققان دانشگاهی و سیاست‌گذاران حوزه آموزش قرار دهد. پاسخگویی به نیازهای داخلی و بین‌المللی و ارائه آمار تفصیلی در حوزه آموزش از دیگر اهداف این طرح مهم بوده است.

این مجموعه در درجه اول مرهون زحمات بی‌شائبه همکارانی است که به طور مستقیم در تهیه آن مشارکت داشته‌اند و جا دارد از زحمات تک‌تک آنان به صورت ویژه تشکر و قدردانی شود. همچنین لازم است از زحمات کلیه کارشناسان و کارکنان مرکز آمار ایران، سازمان برنامه و بودجه، وزارت آموزش و پرورش، وزارت علوم، تحقیقات و فناوری که از مشاوره آن‌ها بهره‌گرفته شده است و به طور مستقیم و غیر مستقیم در پیشبرد این امر مهم مشارکت داشته‌اند سپاسگزاری شود.

اسامی افرادی که در تصمیم‌گیری‌ها، برنامه‌ریزی، مدیریت، نظارت و مراحل کاری طرح تهیه حساب‌های اقماری آموزش به طور مستقیم شرکت داشته‌اند به شرح زیر است:

دکتر جواد حسین‌زاده معاون رییس سازمان و رییس مرکز آمار ایران
دکتر اشکان شباک ، رئیس پژوهشکده آمار ایران
دکتر ایوب فرامرزی معاون اقتصادی و محاسبات ملی مرکز آمار ایران و مجری طرح
سعید طاهری ، رییس امور آموزش و پرورش عمومی و فنی و حرفه‌ای سازمان برنامه و بودجه کشور
محمد غلامی (مدیر فنی پروژه) کارشناس گروه آمارهای اقتصادی پژوهشکده آمار ایران
سپیده صالحی مدیرکل دفتر حساب‌های اقتصادی مرکز آمار ایران
شیرین جعفری کارشناس معاون برنامه‌ریزی و آمار مرکز برنامه‌ریزی نیروی انسانی آموزش و پرورش
فرحناز صبحی معاون امور آموزش عالی تحقیقات و فناوری برنامه و بودجه کشور
زهرا نوروزی کارشناس مسئول تلفیق و برنامه دفتر برنامه، بودجه و مدیریت برنامه وزارت آموزش و پرورش
مهتاب ایرانفر رئیس گروه دفتر روش‌شناسی آماری و طرح‌های نمونه‌گیری مرکز آمار ایران
بنفشه نجفی رییس گروه حساب تولید ملی و نهادی مرکز آمار ایران
مرضیه مبارکی فشکی کارشناس حساب‌های تعاون مرکز آمار ایران
فاطمه طالبی رییس گروه جدول داده، ستانده و حساب‌های اقماری مرکز آمار ایران
عبدالحمید حقیقی کارشناس آمارهای مالی دولت مرکز آمار ایران
مهتاب ایرانفر رئیس گروه دفتر روش‌شناسی آماری و طرح‌های نمونه‌گیری مرکز آمار ایران
مهرنوش میرمحمد کارشناس پژوهشکده آمار ایران

من التوفیق

جواد حسین‌زاده

رئیس مرکز آمار ایران

فهرست مطالب

آمارهای کلیدی طرح	ذ
مقدمه	۱
شناخت مفاهیم و چارچوب حساب ملی آموزش	۵
۱-۲- مفاهیم اساسی	۵
۲-۲- تولید اقتصادی	۶
۲-۲-۱- کالا	۷
۲-۲-۲- محصول	۷
۲-۲-۳- خدمات	۷
۳-۲- محصولات حاوی دانش	۸
۴-۲- فعالیت اصلی، ثانوی و کمکی	۹
۵-۲- عرضه کل	۱۰
۶-۲- تقاضای کل	۱۰
۷-۲- تقاضای واسطه‌ای	۱۱
۸-۲- تقاضای نهایی	۱۱
۹-۲- ستانده حساب ملی آموزش	۱۱
۱۰-۲- ستانده‌ی بازاری	۱۱
۱۱-۲- ستانده‌ی تولید شده برای خود مصرفی نهایی	۱۲
۱۲-۲- ستانده‌ی غیربازاری	۱۲
۱۳-۲- هزینه مصرف نهایی دولت	۱۳
۱۴-۲- تشکیل سرمایه ثابت ناخالص	۱۴
۱۵-۲- صادرات و واردات	۱۵
۱۶-۲- تغییر موجودی انبار	۱۵
۱۷-۲- ارزش افزوده	۱۶
۱۸-۲- تولید ناخالص داخلی	۱۷
۱۹-۲- تغییر موجودی انبار و اشتباهات آماری	۱۷
۲۰-۲- جبران خدمات کارکنان	۱۸
۲۱-۲- مصرف سرمایه ثابت (استهلاک)	۱۸
منابع و دستورات عمل‌های بین‌المللی	۱۹
۱-۳- نظام حساب‌های ملی سال ۲۰۰۸	۱۹

- ۲-۳- طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی ISIC ۲۰
- ۳-۳- دستورالعمل روش تولید حساب ملی آموزش ۲۱
- ۴-۳- دستورالعمل آمارهای مالی دولت (GFS) ۲۱
- ۵-۳- طبقه‌بندی استاندارد بین‌المللی آموزش (ISCED) ۲۲
- منابع اطلاعاتی بخش آموزش ۲۳
- ۱-۴- روش تعیین اندازه نمونه در هر استان و طبقه ۲۵
- جداول حساب ملی آموزش ۲۹
- ۱-۵- ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده حساب‌های آموزش ۲۹
- ۲-۵- ارزش افزوده ۲۹
- ۳-۵- مقایسه ارزش افزوده ناخالص بخش‌های اقتصادی ۳۷
- ۴-۵- تعداد کارکنان و جبران خدمات ۳۸
- ۵-۵- تشکیل سرمایه ثابت ناخالص ۴۰

فهرست جدول‌ها

جدول ۵-۱ - سهم ارزش افزوده ملی آموزش در اقتصاد کشور به قیمت‌های جاری برای سال ۱۳۹۶	۳۰
جدول ۵-۲ - سهم ارزش افزوده حساب ملی آموزش در اقتصاد کشور به قیمت‌های ثابت برای سال ۱۳۹۶	۳۰
جدول ۵-۳ - ستانده، مصرف واسطه و نسبت مصرف واسطه به ستانده حساب ملی آموزش به قیمت‌های جاری	۳۲
جدول ۵-۴ - ستانده، مصرف واسطه و نسبت مصرف واسطه به ستانده حساب ملی آموزش به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۰	۳۲
جدول ۵-۵ - ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده حساب ملی آموزش به تفکیک دولتی و خصوصی و به قیمت‌های جاری در سال ۱۳۹۶	۳۴
جدول ۵-۶ - ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده حساب ملی آموزش به تفکیک دولتی و خصوصی و به قیمت‌های ثابت در سال ۱۳۹۶	۳۴
جدول ۵-۷ - ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده آموزش ابتدایی به تفکیک دولتی و خصوصی و به قیمت‌های جاری در سال ۱۳۹۶	۳۵
جدول ۵-۸ - ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده آموزش ابتدایی به تفکیک دولتی و خصوصی و به قیمت‌های ثابت در سال ۱۳۹۶	۳۵
جدول ۵-۹ - ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای به تفکیک دولتی و خصوصی و به قیمت‌های جاری در سال ۱۳۹۶	۳۵
جدول ۵-۱۰ - ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده آموزش متوسطه عمومی و متوسطه فنی و حرفه‌ای به تفکیک دولتی و خصوصی و به قیمت‌های ثابت در سال ۱۳۹۶	۳۶
جدول ۵-۱۱ - ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده آموزش عالی به تفکیک دولتی و خصوصی و به قیمت‌های جاری در سال ۱۳۹۶	۳۶
جدول ۵-۱۲ - ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده آموزش عالی به تفکیک دولتی و خصوصی و به قیمت‌های ثابت در سال ۱۳۹۶	۳۶
جدول ۵-۱۳ - ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده آموزش بزرگسالان به تفکیک دولتی و خصوصی و به قیمت‌های جاری در سال ۱۳۹۶	۳۶
جدول ۵-۱۴ - ستانده، مصرف واسطه و ارزش افزوده آموزش بزرگسالان به تفکیک دولتی و خصوصی و به قیمت‌های ثابت در سال ۱۳۹۶	۳۷
جدول ۵-۱۵ - ارزش افزوده و سهم بخشهای اقتصادی به قیمت‌های جاری در سال ۱۳۹۶	۳۷
جدول ۵-۱۶ - ارزش افزوده و سهم بخشهای اقتصادی به قیمت‌های ثابت در سال ۱۳۹۶	۳۸
جدول ۵-۱۷ - جبران خدمات حساب ملی آموزش و سهم آن در جبران خدمات کل کشور در سال ۱۳۹۶	۳۸
جدول ۵-۱۸ - تعداد کارکنان، جبران خدمات و متوسط دریافتی حساب ملی آموزش در سال ۱۳۹۶	۴۰
جدول ۵-۱۹ - تشکیل سرمایه ثابت ناخالص و سهم حساب ملی آموزش از تشکیل سرمایه ثابت ناخالص کل کشور در سال ۱۳۹۶	۴۱

فهرست شکل ها

- شکل ۵- ۱- سهم ارزش افزوده حساب ملی آموزش از ارزش افزوده کل اقتصاد در سال ۱۳۹۶ به قیمت‌های جاری ... ۳۱
- شکل ۵- ۲- سهم ارزش افزوده حساب ملی آموزش از ارزش افزوده کل اقتصاد در سال ۱۳۹۶ به قیمت‌های ثابت ۳۱
- شکل ۵- ۳- سهم زیربخش‌های آموزش از ارزش افزوده بخش به قیمت‌های جاری در سال ۱۳۹۶ ۳۳
- شکل ۵- ۴- سهم زیربخش‌های آموزش از ارزش افزوده بخش به قیمت‌های ثابت در سال ۱۳۹۶ ۳۳
- شکل ۵- ۵- سهم ارزش افزوده بخش خصوصی و دولتی از کل بخش آموزش در سال ۱۳۹۶ به قیمت‌های جاری ۳۴
- شکل ۵- ۶- سهم ارزش افزوده بخش خصوصی و دولتی از کل بخش آموزش در سال ۱۳۹۶ به قیمت‌های ثابت ۳۵
- شکل ۵- ۷- سهم جبران خدمات حساب ملی آموزش از جبران خدمات کل کشور در سال ۱۳۹۶ به قیمت‌های جاری ۳۹
- شکل ۵- ۸- سهم جبران خدمات زیربخش‌های حساب ملی آموزش از جبران خدمات کل کشور در سال ۱۳۹۶ به قیمت‌های جاری ۳۹
- شکل ۵- ۹- سهم تشکیل سرمایه حساب ملی آموزش از تشکیل سرمایه کل کشور در سال ۱۳۹۶ به قیمت‌های جاری ۴۱
- شکل ۵- ۱۰- سهم تشکیل سرمایه ثابت ناخالص زیربخش‌های حساب ملی آموزش از تشکیل سرمایه ثابت ناخالص کل کشور در سال ۱۳۹۶ به قیمت‌های جاری ۴۲

آمارهای کلیدی طرح

آمارهای کلیدی حساب اقماری بخش آموزش به قیمت‌های جاری در سال ۱۳۹۶
(ارقام به میلیون ریال و درصد)

شرح	به قیمت‌های جاری
ارزش افزوده کل اقتصاد کشور	۱۷,۵۲۵,۲۵۶,۹۵۲
محصول ناخالص داخلی کشور (به قیمت بازار)	۱۷,۷۳۹,۵۵۷,۳۱۴
محصول ناخالص داخلی بدون نفت کشور (به قیمت بازار)	۱۴,۹۶۴,۲۳۲,۷۲۷
ارزش افزوده حساب ملی آموزش	۷۴۵,۱۶۲,۷۵۰
سهم ارزش افزوده حساب ملی آموزش در ارزش افزوده کشور	۴,۲۵
سهم ارزش افزوده حساب ملی آموزش در تولید ناخالص داخلی	۴,۲۰
سهم ارزش افزوده حساب ملی آموزش در تولید ناخالص داخلی بدون نفت کشور	۴,۹۸

آمارهای کلیدی حساب اقماری بخش آموزش به قیمت‌های ثابت سال ۱۳۹۶
(ارقام به میلیون ریال و درصد)

شرح	۱۳۹۶
ارزش افزوده کل اقتصاد کشور	۷,۷۱۰,۴۳۸,۷۵۷
محصول ناخالص داخلی کشور (به قیمت بازار)	۷,۸۰۱,۰۸۱,۸۷۹
محصول ناخالص داخلی بدون نفت کشور (به قیمت بازار)	۶,۱۵۴,۲۷۰,۸۱۷
ارزش افزوده حساب ملی آموزش	۲۷۷,۱۶۸,۳۱۸
سهم ارزش افزوده حساب ملی آموزش در ارزش افزوده کشور	۳,۶
سهم ارزش افزوده حساب ملی آموزش در تولید ناخالص داخلی	۳,۶
سهم ارزش افزوده حساب ملی آموزش در تولید ناخالص داخلی بدون نفت کشور	۴,۵



مقدمه

حساب‌های ملی تصویری جامع از اقتصاد کشور را ارائه می‌دهد و امکان تجزیه و تحلیل جریان مالی شاخص‌های مختلف و برآورد ارقام اقتصاد کلان مانند تولید ناخالص داخلی (GDP) را فراهم می‌کند. در حالی که حساب‌های ملی همه بخش‌ها را پوشش می‌دهند، اما این حساب‌ها اطلاعات مورد نیاز برنامه‌ریزان، مدیران و اقتصاددانان را که علاقمند به بررسی یک منطقه خاص در حوزه آموزش هستند، را شامل نمی‌شوند و اطلاعات آن را در بر نمی‌گیرد.

حساب‌های ملی در طبقه‌بندی‌های کلان مورد استفاده قرار می‌گیرند. هر عامل اقتصادی، فعالیت‌های مختلف در کارکردهای متفاوت را دربردارد، حساب‌های ملی طبقه‌بندی براساس فعالیت اقتصادی اصلی را نشان می‌دهد و در صورتی که آموزش، فعالیت اصلی یک عامل اقتصادی تلقی نگردد، هزینه‌های آن را شامل نمی‌شود. به عنوان مثال فعالیت اصلی پلیس در عملکرد امنیتی طبقه‌بندی می‌شود و عملکرد آموزشی آن فعالیت اصلی محسوب نمی‌گردد.

حساب‌های اقماری برای پوشش این کمبودها و شکاف‌ها تهیه شده است. حساب اقماری به منظور تسهیل مطالعه در یک حوزه یا بخش خاص تنظیم می‌شود و با چارچوب مرکزی حساب‌های ملی نیز سازگاری دارد. در واقع حساب‌های اقماری ضمن تبعیت از قواعد حساب‌های ملی، جزئیات یک بخش را نیز فراهم می‌کند. حساب‌های اقماری مختلف از جمله سلامت، تعاون، گردشگری و... در برخی حوزه‌ها با یکدیگر مشترک هستند، یعنی از مفاهیم و طبقه‌بندی‌های یکسان استفاده می‌کنند و با یکدیگر در ارتباط هستند.

نقش محوری محصولات و خدماتی که با عنوان محصولات و خدمات آموزش شناخته می‌شود، در سال‌های اخیر در کشور ایران و دیگر کشورها اهمیت به‌سزایی یافته است. همچنین، رشته فعالیت‌های تولیدی، توزیعی و افراد استفاده‌کننده از این محصولات مورد توجه همگانی قرار گرفته‌اند.

برای این‌که حساب ملی آموزش به صورت کامل به عنوان یک بخش اقتصادی لحاظ شود، لازم است تا حساب اقماری آن بر اساس استانداردها و تعاریف بین‌المللی تهیه گردد. بر اساس دستورالعمل سیستم

حساب‌های ملی ۱۹۹۳ و ۲۰۰۸ نیز توصیه می‌شود که برای سنجش پدیده‌های اقتصادی که به طور واضح در حساب‌های مرکزی نشان داده نشده‌اند، حساب اقماری تهیه گردد. تهیه حساب اقماری، منجر به گسترش بخش خاصی از حساب‌های ملی به صورتی فراتر از محدودیت‌های چارچوب فعلی حساب‌های ملی می‌شود. یکی از مزیت‌های حساب ملی آموزش مشخص شدن نقش و سهم بخش‌های مختلف آموزش در حساب‌های ملی و رشد اقتصادی است. بر اساس این حساب، به طور دقیق مشخص می‌شود کدام رشته فعالیت‌ها، محصولات و خدمات ویژه بخش آموزش هستند و کدام رشته فعالیت‌ها، محصولات و خدمات نامرتب با این بخش هستند. بر اساس نظام حساب‌های ملی ۲۰۰۸، حساب اقماری برای گسترش ظرفیت تحلیلی حساب‌های اصلی اقتصاد بدون افزایش فشار یا مداخله در هدف اصلی بر آن‌ها طراحی شده است. لازم به ذکر است که هدف تهیه این حساب‌ها پشتیبانی و نه جایگزینی حساب‌های کنونی است. به علاوه، سازمان‌دهی اطلاعات با سازگاری درونی به نحوی که با تمرکز تحلیلی خاص آن‌ها تناسب داشته باشد و به حساب‌های فعلی مرتبط شده باشد، از جمله دیگر اهداف طراحی حساب اقماری ذکر شده است. حساب اقماری به طور خاص، بخش خاصی از حساب کنونی را با استفاده از اطلاعات اضافی (شامل اطلاعات غیرپولی) گسترش می‌دهد و مرزهای تولید و یا دارایی SNA بسته به نوع تمرکز تحلیلی را مورد اصلاح قرار می‌دهد. از جمله اثرات حساب اقماری می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- تهیه اطلاعات اضافی برای موضوعات اجتماعی خاص با لحاظ کارکرد یا ویژگی بین بخشی
- استفاده از مفاهیم تکمیلی یا جایگزین شامل به کارگیری طبقه‌بندی تکمیلی
- گسترش پوشش هزینه‌ها و مزایای فعالیت‌های انسانی
- تحلیل عمیق‌تر اطلاعات با استفاده از شاخص‌ها و متغیرهای مرتبط
- مرتبط ساختن منابع اطلاعاتی فیزیکی و تحلیلی با نظام حساب‌های پولی

حساب اقماری دارای یک نقش دوطرفه است، از طرفی به عنوان ابزاری برای تجزیه و تحلیل اطلاعات عمل می‌کند و از طرف دیگر نقش هماهنگی آماری را برعهده دارد. در نقش تحلیلی حساب اقماری، مواردی مانند تولید و محصولات، درآمد اولیه و انتقالات، استفاده از کالاها و خدمات و در نهایت دارایی‌ها و بدهی‌های بخش مورد توجه قرار می‌دهد. از طرفی حساب اقماری به عنوان هماهنگ کننده آمارهای مرتبط با رشته فعالیت مورد نظر، نگاهی همگن به رشته فعالیت‌ها در سطح ISIC دارد و واحد فعالیت‌های کمکی را به عنوان تولید کنندگان مجزا و مستقل در نظر نمی‌گیرد، اگرچه این فعالیت‌ها ممکن است در SNA از هم جدا بوده باشند.

به منظور شناخت و آگاهی از اطلاعات مالی بخش آموزش در دسترس بودن اطلاعات بودجه دولت، سازمان‌ها، شرکت‌ها و بخش‌های مختلف اقتصادی، اجرای طرح‌های آماری مانند آمارگیری از بخش بزرگسالان که شامل فعالیت‌های متعدد و متنوعی است بسیار حائز اهمیت است. این مجموعه از اطلاعات موجود مطمئناً در ارائه پاسخ به سؤالات مربوط به آموزش بسیار موثر خواهد بود.

با این حال، در بعد جهانی و دریافت تلفیقی از اقتصاد در بخش آموزش مشکلاتی به وجود می‌آید. این امر نیازمند استفاده از داده‌ها از منابع مختلف است و تناقض بین این منابع، فقدان تعاریف و طبقه بندی‌های مرسوم، تفاوت در قالب‌ها و عدم دسترسی آسان به آن منابع (یا در برخی موارد عدم وجود آنها) مانع از تلفیق آن‌ها می‌شود.

حساب ملی آموزش با سازماندهی داده‌های متعدد براساس یک روش شناسی ساختاری و با استفاده تعاریف مشترک، این مشکلات را برطرف می‌کند. هدف آن جذب و جمع‌آوری تمام جریان‌های مالی در یک چارچوب

حسابداری منسجم است تا اقتصاد بخش آموزش آنالیز شود و درآمدها و هزینه‌های تولید این فعالیت تحت پوشش قرار گیرد.

سیستم های اطلاعاتی آموزش و پرورش، در بسیاری موارد، پیشرفته‌اند و داده‌های بسیاری را در مورد مؤسسات آموزشی، تعداد دانش آموزان ثبت نام شده در مقاطع و با نمرات مختلف، نیروی انسانی مجهز و زیرساخت ها و تجهیزات بکار رفته ارائه می‌دهند. علاوه بر آمار خام، سیستم‌های اطلاعاتی در زمینه آموزش شاخص‌هایی را برای تجزیه و تحلیل بخش نیز تولید می‌کنند. نمایانگر یک مؤلفه فرعی اما ضروری از سیستم‌های اطلاعاتی مالی و هزینه‌های آموزش است که در یک چارچوب منسجم تمام جریان‌های مالی در یک سیستم معین را جمع آوری می‌کند. حساب ملی آموزش بر اساس اصول حساب‌های اقماری، مرتبط با سیستم حساب‌های ملی است، که برای اطمینان از انسجام با سایر تحلیل‌های اقتصادی، باید از اصول و تعاریف مربوطه تبعیت شود. علاوه بر این، اگرچه این حساب در مرحله اول به عنوان یک ابزار برنامه‌ریزی ملی در نظر گرفته شده است ولی این روش برای تسهیل مقایسه‌های بین‌المللی نیز طراحی شده است.

سازمان و ساختار، طبقه‌بندی‌ها و تعاریف حساب ملی آموزش بر اساس سه استاندارد بین‌المللی اصلی به شرح زیر اشاره دارد:

- نسخه ۲۰۰۸ سیستم حساب های ملی (SNA)، یک استاندارد توافق شده بین‌المللی در مورد چگونگی تدوین فعالیت‌های اقتصادی است که فرآیندهای اقتصادی را ارائه می‌کند. همچنین نحوه توزیع محصولات بین مصرف کنندگان، کسب و کار، دولت‌ها و کشورهای خارجی را ثبت می‌کند. که یک چارچوب فراگیر برای استانداردها در حوزه های دیگر آمارهای اقتصادی فراهم می‌کند و ادغام این سیستم های آماری را برای سازگاری با حساب های ملی تسهیل می‌نماید.
- نسخه ۲۰۱۴ دستورالعمل آمارهای مالی دولت (GFS)، که یک استاندارد توافق شده بین‌المللی برای تدوین آمارهای قابل مقایسه بین‌المللی برای دولت عمومی، بخش عمومی و زیربخش های آن است. GFS با SNA سازگاری دارد.
- نسخه ۲۰۱۱ طبقه بندی استاندارد بین‌المللی آموزش (ISCED) بخشی از خانواده بین‌المللی سازمان ملل و مرتبط با طبقه بندی اقتصادی و اجتماعی است. ISCED طبقه بندی مرجع برای سازماندهی برنامه‌های آموزشی و مدارک تحصیلی مرتبط با سطوح و رشته‌های آموزشی است و به گونه‌ای طراحی شده است که چارچوبی برای طبقه‌بندی برنامه‌های آموزشی به رده‌های توافق شده بین‌المللی است. ISCED محصول توافق نامه بین‌المللی است و بطور رسمی توسط کنفرانس عمومی کشورهای عضو یونسکو به تصویب رسیده است.

حساب ملی آموزش چارچوبی برای اندازه‌گیری اقتصاد در بخش آموزش است. در اقتصاد ملی یک کشور، از طریق مجموعه ای از جداول آماری، به یک روش سازمان‌یافته، داده‌های نهایی در یک محدوده قرار می‌گیرند. هدف اصلی اندازه‌گیری تلاشهایی است که یک کشور برای به دست آوردن دانش از طریق "سیستم آموزشی" خود انجام می‌دهد. بنابراین، قبل از هرگونه اقدام در این زمینه، محدوده حوزه آموزشی باید به طور دقیق تعیین شود. در این مطالعه بخش آموزش به لحاظ اقتصادی در نظر گرفته شده است، به این معنی که ارائه خدمات آموزشی به عنوان یک فرآیند تولید تلقی گردیده است. کلیه فعالیت‌های آموزشی متناسب با تعریف برنامه‌های آموزش به

عنوان فعالیت های بارز در این حساب مورد توجه قرار گرفته است و این مجموعه شامل همه موسسات که این فعالیت ها را انجام می دهند، از جمله واحدهای تولید کننده سیستم شامل مدارس، دانشگاه ها، مراکز آموزشی، و دفاتر اداری است.

وضعیت مالی یا حقوقی واحد تجاری که فعالیت های آموزشی را انجام می دهد، باید تعدادی از معیارها را به عنوان یک واحد تولید کننده برآورده کند. مؤسسات آموزشی ممکن است به عنوان نهادهای مستقل، از استقلال قانونی و مالی کامل یا جزئی برخوردار باشند. وضعیت حقوقی مؤسسات آموزشی ممکن است به راحتی تشخیص داده شوند، اگرچه از نظر قانونی و مالی تحت یک سازمان گسترده تر فعالیت می کنند. برخی از فعالیت های آموزشی توسط نهادهای غیرآموزشی انجام می شوند. این می تواند موردی برای برنامه های سواد آموزی یا غیر رسمی یا فعالیت های آموزش ضمن خدمت باشد. حساب ملی آموزش ملی واحدهای تولید جداگانه را در نهادهای غیرآموزشی شناسایی می کند.

این تعریف از واحد تولید کننده در حساب ملی آموزش با روش هایی که این نهادها در حساب های مرکزی در نظر گرفته می گیرند متفاوت است. هدف این است که بتوانیم اقتصاد حوزه آموزش را با پیروی از الگوهای سازمانی آموزش و سیستم آموزشی تجزیه و تحلیل کنیم. این پژوهش دارای بخش های زیر است:

- بخش ۲، شناخت مفاهیم
- بخش ۳، منابع و دستورالعمل های بین المللی
- بخش ۴، جداول حساب ملی آموزش

شناخت مفاهیم و چارچوب حساب ملی

آموزش

۲-۱- مفاهیم اساسی

از آنجا که پایه و اساس تهیه حساب اقماری، نظام حساب‌های ملی است، تعاریف و مفاهیم به کار رفته در تهیه این حساب مبتنی بر این نظام و به شرح زیر است:

کارگاه^۱ به عنوان واحد آماری، که در تنظیم داده‌های جدول داده- ستانده مورد استفاده قرار می‌گیرد، به صورت یک واحد تولیدی تعریف می‌شود که از یک بنگاه^۲ یا بخشی از یک بنگاه تشکیل شده است که به یک نوع فعالیت تولیدی واحد در یک مکان اشتغال داشته باشد. یک واحد در صورتی می‌تواند یک کارگاه تلقی شود که قادر به تولید ستانده‌ها و مصرف داده‌ها بوده و همچنین قادر به به‌کارگیری نیروی انسانی و دارایی ثابت نصب شده در محل کارگاه در دوره حسابداری باشد.

از نظر ماهیت قانونی، یک واحد تولیدی ممکن است به صورت یک شرکت مالی یا غیر مالی، مؤسسه غیرانتفاعی و واحد دولتی باشد و یا به صورت بنگاه‌های غیر شرکتی باشد که اشتغال به تولیدات خود مصرفی دارند مانند کشاورزانی که به تولیدات کشاورزی معیشتی اشتغال دارند. تمامی واحدهای فوق به عنوان واحد نهادی^۳ شناخته می‌شوند. قابل ذکر است که اقتصاد هر کشور از مجموعه واحدهای نهادی تشکیل می‌شود. واحدهای نهادی همگن، در بخش‌های نهادی طبقه‌بندی می‌شوند. واحدهای نهادی که به تولید کالاها و خدمات

^۱ کارگاه Establishment مکان مشخص و ثابتی است که با به‌کارگیری نیروی کار و سرمایه و تحت مدیریت واحد به تولید کالا یا خدمت می‌پردازد.

^۲ Enterprise

^۳ Institutional unit

اشتغال داشته باشند به عنوان «بنگاه» شناخته می‌شوند. بر اساس SNA، بنگاه‌ها هویت قانونی یا اجتماعی هستند که مجموعه کامل حساب‌های خود را تنظیم می‌کنند یا در صورت نیاز امکان تنظیم حساب‌ها از نظر اقتصادی و قانونی برای آن‌ها وجود دارد.

بنابراین، واحدی بنگاه تلقی می‌شود که قادر به تهیه آمارهای مربوط به فعالیت تولیدی، درآمد، سود و زیان و دارایی‌ها و بدهی‌های خود باشد. ولی چون ممکن است یک بنگاه به بیش از یک فعالیت اشتغال داشته باشد، مثلاً در یک شرکت اتومبیل‌سازی مهمات و مخازن نیز تولید شود و همچنین فعالیت‌های بازرگانی و حتی خدمات کامپیوتری برای فروش نیز در آن شرکت انجام شود، در این صورت بنگاه نمی‌تواند برای حساب‌های تولید که جدول داده-ستانده نیز بخشی از آن است واحد آماری مناسبی باشد. در این مورد بر اساس پیشنهاد SNA، لازم است بنگاه به کارگاه‌های جدا از یکدیگر تجزیه شود به طوری که هر یک از آن‌ها به یک نوع فعالیت تولیدی اشتغال داشته باشد. بدین ترتیب یک رشته فعالیت^۴ در جدول داده-ستانده به صورت گروهی از کارگاه‌ها تعریف می‌شود که به فعالیت‌های تولیدی یکسان اشتغال دارند.

چون یک بنگاه ممکن است به فعالیت‌های تولیدی متعددی اشتغال داشته باشد، ساختار داده‌های بنگاه، میانگین موزون تکنولوژی فعالیت‌های تولیدی مختلف را نشان می‌دهد به طوری که وزن‌ها از ارزش ستانده‌های هر فعالیت تشکیل شده است. زمانی که ستانده مختلط بنگاه تغییر کند، این تکنولوژی متوسط نیز تغییر پیدا خواهد کرد. با توجه به مباحث فوق بنگاه نمی‌تواند به عنوان واحد آماری حساب‌های تولید انتخاب شود.

وقتی یک کارگاه با توجه به یک نوع طبقه‌بندی فعالیت‌ها (مثلاً ISIC) به بیش از یک نوع فعالیت اشتغال داشته باشد، لازم است فعالیت اصلی^۵ و ثانوی^۶ از یک طرف و فعالیت کمکی^۷ آن از طرف دیگر تفکیک شود.

۲-۲- تولید اقتصادی^۸

تولید اقتصادی فعالیتی است که با استفاده از داده‌های نیروی کار، سرمایه و کالاها و خدمات تحت کنترل و مسئولیت یک واحد نهادی^۹، به منظور تولید کالاها و خدمات دیگر انجام می‌گیرد. لازم است یک واحد نهادی وجود داشته باشد تا مسئولیت تولید و مالکیت کالاها تولید شده یا مسئولیت دریافت بهای خدمات ارائه شده را به عهده بگیرد. بنابراین تولید طبیعی که بدون هیچ نوع دخالت یا هدایت انسان صورت می‌گیرد، تولید اقتصادی نیست. به عنوان مثال رشد طبیعی ماهی در آب‌های دریا، تولید محسوب نمی‌شود در حالی که پرورش ماهی در کارگاه پرورش ماهی، تولید به حساب می‌آید. فعالیت‌های اساسی انسان نظیر خوردن، آشامیدن،

^۴Industry

^۵Principle activity

^۶Secondary activity

^۷Ancillary activity

^۸Economic production

^۹ یک واحد نهادی موجودیت اقتصادی است که با استفاده از حقوق خود، قابلیت تملک دارایی‌ها، تقبل بدهی‌ها را دارد و می‌تواند به فعالیت‌های اقتصادی و یا به مبادله با سایر واحدها به داد و ستد بپردازد. واحدهای نهادی در قالب ۵ بخش طبقه‌بندی می‌شوند که عبارتند از: خانوار، شرکت‌های مالی، شرکت‌های غیر مالی، دولت و مؤسسات غیر انتفاعی در خدمت خانوارها.